

УДК 069: 82 (477.42)

Дунаєвська О.Ф.

к. б. н., ст. викладач,

Козловський О.Ю.

ст. викладач,

Коткова Т.М.

к. с.-г. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

НОВЕ ЖИТТЯ ЖИТОМИРСЬКОГО ОБЛАСНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО МУЗЕЮ

В статті розглядається історія розвитку Житомирського обласного літературного музею, короткий опис основних фондів, характеристика діючих експозицій. Велику увагу приділено виставковій діяльності, проведенню літературно-мистецьких і поетичних заходів, які сприяють перетворенню музею в об'єкт туристичної зацікавленості.

Ключові слова: туризм, літературний музей, поповнення музейної колекції, популяризація експозиції, краєзнавство, об'єкт туристичної зацікавленості, м. Житомир

Постановка проблеми. Туризм не слід розглядати лише як відпочинок і оздоровлення: однією з форм раціонального використання вільного часу є проведення змістовного дозвілля. Музеї являють собою саме ті історико-культурні туристичні ресурси, належне використання яких у цілях туризму може значно підвищити рівень туробслуговування. Особливу актуальність таке завдання набуло після того, як Президент України оголосив 2012 р. Роком культури та відродження музеїв в Україні.

Мета і завдання дослідження. Вивчення історії розвитку Житомирського обласного літературного музею, його діяльності, експозиції, фондів; можливостей використання музею в якості об'єкту туристичної зацікавленості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблем музейної справи довів, що м. Житомир, як і вся Житомирщина, має досить потужний потенціал – велику кількість музеїв, відомих не лише в Україні, але й за її межами. Проте, саме про Житомирський обласний літературний музей у путівниках, довідниках, краєзнавчій літературі або зовсім не згадується, або лише (у кращому випадку) наводять адресу та контактний телефон [1, 2, 3, 4, 5].

Виклад основного матеріалу. Датою заснування вважають 4 грудня 1990 року, коли його було вперше відкрито за ініціативою громадськості міста [6]. Тоді він розташовувався за адресою: вул. К. Маркса (зараз Велика Бердичівська), 77.

У приміщення по вул. Київській, 45 музей переїхав у 2001 році. Про цей двоповерховий будинок слід сказати окремо. Його було побудовано у 1907 році як прибутковий («доходний дом»). Подібних будівель у стилі модерн у Житомирі залишилось лише три.

Проте після переїзду доводилось «ділити територію» з орендарями інших приміщень будинку. Таке положення зберігалось аж до 2007 року. Фактично до 2005-2007 рр., коли було звільнено та відремонтовано дві зали на другому поверсі, на початку XXI ст. для відвідування було відкрито лише одну залу на першому поверсі. Починаючи з 2008 р. здійснювався плановий поетапний ремонт кімнат, що поступово звільнювалися. Внаслідок цього наразі в музеї функціонує за прямим призначенням вже 8 приміщень: 5 експозиційних і 3 виставкові зали, загальною площею понад 500м².

Крім того, до структури музею в якості відділу відносять літературно-меморіальний музей О. де Бальзака, який розташований у селі Верхівня Ружинського району, в приміщенні колишнього маєтку Евеліни Ганської. Проте, ми вважаємо, що це тема окремого дослідження [1, 5].

Житомирський обласний літературний музей підпорядкований м. Житомирській обласній раді народних депутатів. Основним напрямком його діяльності є пошукова робота та комплектування літературно-краєзнавчого матеріалу, пов'язаного із культурним життям Житомирщини 19-20 ст.

Сьогодні музей налічує понад 7 тисяч одиниць зберігання основного і допоміжного фондів. Ці експонати були зібрані співробітниками музею за роки його існування фактично на голому ентузіазмі, майже без державного фінансування. Серед експонатів не лише різноманітні видання письменників, поетів і літераторів Житомира (романи, повісті, збірки тощо), але й особисті речі, листи, фотографії різних років тощо. Крім того, цікаві історичні та антикварні речі (меблі, друкарські машинки, настільні лампи, самовари та інші предмети, які дозволяють відтворити атмосферу та інтер'єр відповідної епохи для створення експозиції певної зали музею.

Переважна більшість експонатів являють собою речі, передані музею в подарунок письменниками, поетами, митцями та діячами культури м. Житомира або членами їх родин. Значний вклад у цю справу внесли члени Житомирського осередку Співки письменників України. Слід згадати й українську діаспору, яка ще у 1993 році

передала музею літературу, видану українською мовою та іншомовні переклади українських авторів – книжки з Австралії, Аргентини, Канади, Німеччини, США та інших країн світу всіх континентів (крім, звичайно, Антарктиди).

Серед тих, хто передав музею цікаві матеріали та особисті речі Житомирських письменників, слід відзначити: спадкоємців Бориса Тена; Тетяну Василівну Станіславську (до речі, вона та її чоловік, Микола Дмитрович – учні Леся Курбаса); дружину Валентина Грабовського; дочку Івана Карпушенко, яка у 2004 році передала матеріали громадського музею інтернаціональної дружби; письменника Валерія Шевчука, який передав музею листи Б. Тена; Василя Врублевського, який передав музею архівні матеріали поета і письменника Юрка Гудзя; художницю Віру Прохорівну Шевченко, яка передала велику колекцію ескізів до вистав Житомирського облмуздрамтеатру (1952–1994 років) – роботи її чоловіка, Івана Савовича, головного художника театру; поета Михайла Семеновича Сича.

Слід було б назвати набагато більше інших небайдужих людей, що теж долучились до цієї благородної справи, але автори просто не мають змоги у короткій статті навіть згадати їх усіх. Взагалі ж слід відзначити, що останнім часом серед поетів і письменників Житомира ознакою «гарного тону» вважається дарувати музею власноруч підписані автором видання на згадку про творчі зустрічі, презентації, виставки, концерти чи інші заходи, які регулярно відбуваються в стінах музею.

Наведемо короткий огляд сучасної експозиції музею.

Зала №1 (на I поверсі) присвячена О. де Бальзаку. Тут розташовані матеріали про перебування французького письменника на Житомирщині, про літературно-меморіальний музей О. де Бальзака у селі Верхівня, виставка афіш, привезена з батьківщини письменника (до виставок у музеях Франції).

Зала №3 (II поверх) присвячена творчості відомого українського поета-перекладача Бориса Тена (Миколи Васильовича Хомічевського) – яскравого представника літературного Житомира ХХ ст. 70 років життя (з 1913 по 1983) цього «українського Гомера» пов'язані з нашим містом. Загальновизнані його неперевершені переклади з давньогрецької: «Іліада», «Одіссея», драми Есхіла та Софокла, комедії Аристофана. А ще й переклади В. Шекспіра, А. Міцкевича, О.С. Пушкіна, В. Гюго тощо з інших мов: англійської, польської, російської, французької... [7,8]

Експозиція **зали №4** (II поверх) має назву «Родина М.А. Скорульського в Житомирі». На честь Михайла Адамовича – композитора і викладача Київської консерваторії – у Житомирі названо вулицю. Його опера «Свіччине весілля», балети (в

т.ч. «Лісова пісня»), симфонічна, вокально-симфонічна та камерно-інструментальна музика, пісні й романси досі лунають зі сцен нашої країни. Представлено у залі матеріали про його жінку – відому співачку, і про дочку – солістку Київського балету.

У меморіальній залі №5, присвяченій Т. Г. Шевченку, представлені рідкісні видання його творів, графіка, ескізи до вистав, поставлених на Житомирській сцені, портрет Кобзаря роботи В.М. Вербицького – подарунок дружини художника музею.

Зала №6 (II поверх) присвячена творчості українського поета Валентина Болеславовича Грабовського, який більше 20 р. очолював літературну студію в м.Житомирі, представлені збірки з 1965 по 2005 рр. [9].

Зали №2 на першому поверсі, №7 і №8 (на другому) використовують для проведення виставок. Майже кожного місяця тут працюють виставки живопису, графіки, художньої фотографії, книжкової ілюстрації, скульптури, вишиванки, витинанки та інших творів мистецтва. Запам'ятались виставки: Миколи Глуценка, Сергія Шишка, Володимира Вербицького (живопис), «Книжкова ілюстрація Гюстава Доре», «Ігнацій Ян Пандеревський і Житомирська земля» [10]. Щойно закінчила свою роботу виставка творів Миколи Бутковського (живопис, левкас, фотографія – вересень 2012), як розпочала роботу виставка до 75-річчя з дня народження Бориса Портного, заслуженого художника України (жовтень 2012).

На даний час у музеї працює 14 співробітників, 6 з яких займаються науковою роботою [6]. Вони є авторами книг та статей про житомирських письменників, поетів, митців і тих літераторів та діячів культури, життя яких пов'язано з Житомиром [7,10].

Не можна не згадати ще один напрямок діяльності роботи музею – проведення творчих зустрічей, літературно-мистецьких і поетичних вечорів, презентацій книжок, відзначення певних дат тощо, які регулярно проводяться в музеї. На відміну від подібних заходів, що відбуваються в інших містах України, метою згаданих заходів є не продаж власних книжок і не можливість «пропіаритись». Як правило, автори просто дарують (і навіть підписують) власні видання присутнім. Тут мета зовсім інша: спілкування, обговорення, обмін думками, дружня критика, а можливо – і допомога. Сьогодні музей став своєрідним вогнищем живого поетичного слова: лише за останні роки авторські поетичні вечори тут проводили: Сергій Дунєв, Сергій Шип, Світлана Павлова, Людмила Лашкул, Володимир Белозерський, Костянтин Куліков, Володимир Зубков, Олена Кучук, Ігор Новіков, Світлана Штацька, Лариса Бойко, В'ячеслав Шнайдер, Тетяна Шмельова, Оксана Науменко, Тетяна Вечірко та інші житомирські поети й літератори.

Особливістю саме поетичних вечорів є те, що багато віршів вже покладено на музику, тож місцеві барди, а іноді й професійні музиканти та співаки, виконують на цих зустрічах пісні на вірші наших поетів. Це не лише сприяє «розповсюдженню віршів» серед мешканців міста, але й спонукає поетів до пошуку нових форм вираження змісту, більш уважної та наполегливої роботи зі словом. Мабуть, не випадково, коли слухаєш пісню Сергія Тропіна на вірш В. Белозерського «На перехресті вулиць» (авторська назва російською: «Стоя на перекрестке Хлебной и Киевской»), одразу згадуєш Житомирський літературний музей [11].

Насамкінець автори хотіли б висловити подяку директору музею, Віталію Валентиновичу Єремєєву, за надану інформацію та екскурсії, які неодноразово проводились для наших студентів.

Висновок. Житомирський обласний літературний музей зробив за останні роки не лише ремонт приміщень та оновлення експозиції, але й значні кроки в напрямку розширення обсягу інформації про заклад і щодо його популяризації серед населення. Керівництво закладу з року в рік вдосконалює методи власної діяльності у відповідності з вимогами сьогодення, працює над зростанням привабливості музею в якості об'єкту туристичної зацікавленості, забезпечує його розвиток як за рахунок поповнення музейної колекції, так і шляхом оновлення експозиції. Крім того, з ініціативи керівництва регулярно проводяться культурно-мистецькі заходи (виставки, творчі зустрічі тощо). Наслідком цих дій є зростання кількості відвідувачів, залучення широких верств населення Житомирщини до історико-літературної спадщини краю та зростання рівня послуг, що надаються. Слушною була б пропозиція співпраці з місцевою владою та сприяння у справі видання буклету про музей та іншої друкованої продукції для туристів (відвідувачів) і включення відвідин музею до складу туристичного продукту турфірмами. Сподіваємось, що музей й надалі буде виступати в якості справжнього культурного центру, висвітлювати не лише літературні процеси, але й мистецьке, музикальне та інтелектуальне життя м.Житомира, перетвориться на центр туристичного інтересу для гостей нашого міста.

Список використаних джерел:

1. Музеї Житомирської області // Культура. Історія. Традиції: Спецвипуск «Музеї України». – 2003. – №3. – 24 с.
2. Костриця М.Ю. Житомир: Підручна книга з краєзнавства / М.Ю.Костриця, Р.Ю. Кондратюк. – Житомир, Косенко, 2006. – С. 195 – 197.

3. Мокрицький Г.П. Житомир : ілюстрований путівник-довідник / Г.П. Мокрицький. – Житомир : вид-во «Волинь», 2007. – С. 221.
4. Житомирський обласний літературний музей // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 9 (Е – Ж). – К.: НАНУ, 2009. – С. 98.
5. Житомирщина – Поліський край // Позакласний час. – 2012. – №1-2. – С41-52.
6. [http: www. litmuseum.ua](http://www.litmuseum.ua)
7. Єремєєв В.В. Борис Тен (М.В. Хомічевський) / В.В. Єремєєв – Житомир: вид-во Житомирського літ. музею, 2005. – 36с.
8. Світло Житомира: до 110 річниці від дня народження Бориса Тена // Тет-А-Тетерів : Літературний альманах / Авт.-упорядник М.П. Пасічник. – Кн.1. – Житомир, 2007. – С. 27-49.
9. Бондарчук Л.І. Валентин Грабовський – поет із Житомира // Тет-А-Тетерів: Літературний альманах / Авт.-упорядник М.П. Пасічник. – Кн.1. – Житомир, 2007. – С. 50-58.
10. Єремєєв В.В., І.Я. Падеревський і Житомирщина / В.В. Єремєєв, Е.В. Гілевич.- Житомирська обл. спілка поляків України, 2010. – 6с.
11. Денеші: Сб. авторской песни / Сост. А.Ю. Козловский. – Житомир: КАП «Ми-Си-Соль», 2005.– С. 17.

ДУНАЕВСКАЯ О.Ф., КОЗЛОВСКИЙ А.Ю., КОТКОВА Т.М. НОВАЯ ЖИЗНЬ ЖИТОМИРСКОГО ОБЛАСТНОГО ЛИТЕРАТУРНОГО МУЗЕЯ

В статье рассматривается история развития Житомирского областного литературного музея, дано краткое описание основных фондов, характеристика действующих экспозиций. Большое внимание уделено выставочной деятельности, проведению литературно-художественных и поэтических мероприятий, что способствует превращению музея в объект туристической заинтересованности.

Ключевые слова: туризм, литературный музей, пополнение музейной коллекции, популяризация экспозиции, краеведение, объект туристической заинтересованности, г. Житомир

DUNAJEVSKA O.F., KOZLOVSKIJ O., KOTKOVA T.M. NEW LIFE OF ZHYTOMYR REGIONAL LITERARY MUSEUM

History of development of the Zhitomir regional literary museum, short description of basic operating displays, is examined in the article. The authors pay attention to exhibition activity, literary and art

creative meetings and poetic evenings which help to convert a museum into the object of the tourist personal interest.

Keywords: tourism, literary museum, addition to museum collection, popularization of display, study of a particular region, object of the tourist personal interest, c. Zhitomir